

Covenant & Conversation

ת"ס
Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ה"צ) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Kİ TETSE ÖZET

Adalet Parametreleri

Devarim 24'te, geniş kapsamlı önem taşıyan bir kanunun ilk kez açıkça ifade edilmesini görüyoruz:

“Babalar, oğullar nedeniyle idam edilmeyecek ve oğullar, babalar nedeniyle idam edilmeyecek. Bir kişi yalnızca kendi suçu için idam edilecektir” (Devarim 24:16)

Bu pasuk, temsili cezalandırmayı, yani benim suçum için başka birinin cezalandırılabilmesi fikrini reddetmektedir. Buradaki bariz soru şudur: Acaba bu, çocukların, babalarının günahlarının sonuçlarına maruz kalabileceği fikriyle nasıl uzlaştırılabilir? Örneğin bir pasukta şöyle yazılıdır: “A-Şem, A-Şem, merhametli ve lütufkâr Tanrı, öfkelenmekte yavaş, şefkat ve doğrulukta bol; şefkatini binler[ce nesil için] koruyan, günahı, isyanı ve hatayı affeden; fakat suçluları aklamaz; babaların günahları için üçüncü ve dördüncü nesle kadar çocukları ve torunları sorumlu tutar” (Şemot 34:7).

Kısa cevap şöyledir: Bu, insani adaletle Tanrısal adalet arasındaki farktan kaynaklanır. Biz Tanrı değiliz. Suç işleyenlerin kalplerini göremediğimiz gibi, eylemlerinin tüm sonuçlarını da hesaplayamayız. **İnsani adalet, insani anlayış ve düzenlemelerin belirlediği parametreler çerçevesinde işlemelidir.** Temsili cezalandırmanın hiç olmaması kuralı bunun doğrudan bir gereğidir. Yalnızca suçlu olan kişi ceza çekmelidir ve bu da ancak, suçlu olduğu, adil ve tarafsız yargı süreçleri sonucunda kanıtlandıktan sonra olmalıdır.

Fakat mesele bu noktada sona ermemiştir. Peygamberler Yirmeyau ve Yehezkel evlatların, ebeveynlerinin günahlarının sonuçlarına maruz kalabileceği fikrini açıkça reddetmişlerdir. Yirmeyau şöyle demiştir: “O günlerde insanlar artık ‘Babalar koruk yediler ve oğulların dişleri kamaşacak’ demeyecekler. Bunun yerine herkes kendi günahları nedeniyle ölecek.” Benzer şekilde Yehezkel de “Günah işleyen ruh – o ölecektir” diye ilan etmiştir.

Talmud sorar: Eğer Yehezkel haklıysa, o zaman üçüncü ve dördüncü nesle kadar evlatların cezalandırılabilmesi fikrine ne olacaktır? Cevabı hayret verici niteliktedir: “Hocamız Moşe, Yisrael hakkında dört [olumsuz] cümle telaffuz etmiş, ama dört peygamber gelip bunları feshetmiştir... Yehezkel geldi ve “Günah işleyen ruh – o ölecektir” diye ilan etti.”

Bence Hahamlarımız, mükemmel adalet kavramının insani anlayışın ötesinde olduğunu söylemek istediler. Bizler suçluluk veya sorumluluk derecesini hiçbir zaman tam olarak bilemeyiz.

Tanrı'nın Moşe'ye yönelik sözlerinde iki nokta açıktır. İlki; A-Şem, şefkat Tanrısıdır; ama aynı zamanda adalet Tanrısıdır, zira adalet olmazsa anarşi vardır; ancak şefkat olmazsa ne

insanlık vardır ne de umut. İkincisi; bu iki değer arasındaki gerilimde, Tanrı'nın şefkati, adaletini fazlasıyla aşar.

Yirmeyau ve Yehezkel, Babil sürgünü döneminde halk içinde hüküm süren bir umutsuzluk atmosferiyle mücadele ediyorlardı. "Ne yapabiliriz? Atalarımızın günahları için cezalandırılıyor" diye düşünen halka "Öyle değil" diyordu peygamberler. Her nesil kendi kaderini kendi ellerinde tutar. Geçmişteki günahlar – sizin işlediğiniz veya sizden öncekilerin işledikleri – her ne olursa olsun, *teşuva* yapın ve affedileceksiniz.

Adalet karmaşık bir olgudur. İlahi adalet ise sonsuz kat daha karmaşıktır. **Ancak bir şey açıktır. Konu insani adalet olduğunda, Moşe, Yirmeyau ve Yehezkel – hepsi aynı fikirdedir: çocuklar, ebeveynlerinin günahları için cezalandırılmaz. Temsili cezalandırma düpedüz adaletsizdir.**

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Adaletin tam anlamıyla hakkaniyetli olması mümkün müdür? Mükemmel adalet insani anlayışın ötesinde midir?
2. Bir kişiye nasıl davranmak gerektiğine karar verirken adalet ile şefkati nasıl dengeleyebiliriz?
3. İnsanlar önceki nesillerin hatalarından kaçabilirler mi? Bir insan, ebeveyninin eylemleri nedeniyle sorumlu tutulabilir mi? Ne zaman?

Bir Ana Fikir

Asla insanları işlemedikleri suçlar için cezalandırmamalıyız. Adalet elzemdir, ancak mükemmel adalet insani anlayışın ötesindedir.

Peraşayı Keşfedelim

HAZIRLAYAN: SARA LAMM

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİLERİNDEN ESİNLENİLMİŞTİR

Kısaca Peraşa

Ki Tetse *peraşası*, Tora'daki diğer tüm *peraşalardan* daha fazla *mitsva* içerir. Bunlar insan yaşamının neredeyse tüm alanlarını kapsar. *Peraşa* savaşa dair bazı kanunlarla başlar. Bu kanunlardan biri de esir alınmış bir kadına nasıl davranılacağını konu eder. Daha sonra, aralarında asi bir oğulla ilgili kuralların da bulunduğu bazı aile kanunları verilir. Ardından ölüleri derhal gömme gereği öğretilir. *Peraşa* bulduğumuz kayıp bir eşyayı sahibine iade etmemizi, yükünün altında zorlanan bir hayvana yardım etmemizi ve düz bir damın etrafını güvenlik amacıyla korkulukla çevirmemizi emreder. Yün ve ketenin birlikte dokunduğu bir giysiyi giymek yasaktır ve dört köşeli giysilerin köşelerine *tsitsit* bağlanmalıdır. *Peraşa* evlilik ve boşanma kanunlarını verdikten sonra, kaçak bir köle, yetim ve dullar gibi savunmasız insanların korunmasını emreder. Hasatta çalıştırılan bir işçi, iş başındayken mahsulden alıp yiyebilir ve bir alacaklı, borçlunun geçim kaynağını, alacağının teminatı olarak alamaz.

Son olarak *peraşa*, Amalek'in Mısır Çıkışı'nın ardından Bene Yisrael'e yaptıklarını, geride kalan zayıf ve yorgun kişilere saldırdığını hatırlamamızı emreder.

Peraşa Aktivitesi

Arapsaçı

Herkes sıkı bir daire şeklinde ayakta duracak (grup ne kadar büyük olursa o kadar iyi), ellerini karşıya uzatarak iki farklı kişinin ellerini tutacak (hemen yanınızda duranlar haricinde herhangi iki kişi olabilir). Şimdi, kimse ellerini bırakmadan bu insan düğümünü çözmek ve tek, kesintisiz bir daire oluşturmak için birlikte çalışın.

Tartışın: Uzun süre beslenen bir kin, arapsaçına dönmüş bir düğüme ne açılardan benzer?

Adalet Giysileri

Bay Abramson aynı sokakta aynı küçük bakkal dükkânını neredeyse otuz yıl işletmişti. Zengin olmaktan uzak olsa da, dükkândan hatırı sayılır, düzenli bir geliri vardı. Bu yüzden ihtiyacı olan kişilere ara sıra borç para verir, elinden geldiği kadarıyla yardım ederdi. Mahalledeki her aileyi ismen tanıyordu, çocuklarına aşınaydı, kimin bol miktarda yumurta satın aldığını, kimin hangi esmer ekmekleri sevdiğini, kimin dilimlenmiş ekmeği tercih ettiğini, kimin vaktinde ödeme yaptığını ve kimin yapmadığını biliyordu.

Adil bir adamdı, ama hafızası da kuvvetliydi. On beş yıl önce, zorlu bir kış mevsiminde Yosef Shtielberg adında bir adam onu ziyarete gelmiş ve kayda değer tutarda borç para istemişti. Bu tutar Bay Abramson'un kolaylıkla borç verebileceğinden fazlaydı, ancak yardım etmek istiyordu ve Yosef bunun kısa vadeli bir borç olacağına ve parayı üç hafta içinde geri ödeyeceğine söz vermişti. Ne var ki Bay Abramson bu borcu hiçbir zaman geri alamamıştı. Bu kayıp o kış ailesinin gerçekten zorluk çekmesine yol açmıştı ve zaman içinde Bay Abramson bunu bir kayıp olarak kabullenmiş olsa da, ne zor zamanlarını ne de parasını alıp kaçan o adamı unutmuştu.

Bir akşamüstü genç bir adam iş aramak için dükkâna geldi. Nazikti, temiz giyimliydi ve stresli olduğu her halinden belliydi. Kendisini Daniel Shtielberg olarak tanıttı.

Bay Abramson onu baştan aşağı süzdü. Soyadını hemen hatırlamıştı. "Yosef Shtielberg'le bir yakınlığın var mı?" diye sordu. "Babamdı" dedi Daniel sesinde hafif bir titremeyeyle. "İki yıl önce vefat etti. Ardında bazı borçlar bıraktığını biliyorum. Bir süredir, borçlu olduğu insanlara gidip elimden geldiği sürece telafide bulunuyorum. Eğer size bir borcu var idiyse, üzgünüm."

Bay Abramson genç adamın yüzünü inceledi. Orada adamın babasının umursamazlığından hiçbir iz bulamadı. Tek gördüğü, dürüstlük ve bir tür sessiz vakardı. "Babanın borçları senin borcun değil" dedi sonunda. "Sen benden borç almadın. Bana herhangi bir söz vermedin."

Dükkân sahibi, Daniel'i arka odada bir fincan çay içmeye davet etti. Daniel'in nasıl bir iş aradığı hakkında konuştular ve sohbetin sonuna geldiklerinde Bay Abramson, Daniel'i muhasebecisi olarak işe aldı.

Daniel'in eşi bir keresinde Bay Abramson'a, Daniel'in babasının yaptıklarından sonra onu işe almayı neden kabul ettiğini sordu. Bay Abramson ona "Daniel, babası değil" dedi. "Genç bir adama karşı, hiç pay sahibi olmadığı bir yanlış için kin güdecek değilim. Bu adalet değil. Sadece adalet giysilerine bürünmüş öfkedir."

Kartlar ve Sohbet

Kartlar ve Sohbet destelerimiz her *peraşa* için bir kart içermektedir. Kartın bir yüzünde Tora'dan, üzerinde düşünmek ve tartışmak üzere ilginç bir soru bulacaksınız. Diğer yüzde Rabi Sacks'tan, *peraşanın* üzerine yeni bir ışık tutacak bir fikri keşfedeceksiniz.

“...anne, yavru kuşların veya yumurtaların üzerine çökmüşse...”
- Devarim 22:7

Tora bize, hayvanlara özen ve şefkatle davranmamızı emreder.

SORU:

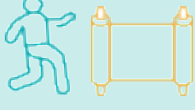
Hayvanlar hangi haklara sahip olmalıdır? Ve bizim onlara karşı ne gibi sorumluluklarımız vardır?

Rabi Sacks, Devarim 22:7 açıklamalarında şöyle yazar:

“Hayvanlara karşı acımasız olmak, hayvanların hakları olduğu için değil, bizim belli başlı görevlerimiz olduğu için yanlıştır. Acımasız olmama görevinin amacı, erdemi teşvik etmektir ve erdem konusundaki başlıca bağlam, insanoğulları arasındaki ilişkilerdir. Ancak erdemler duruma göre değişmez. Hayvanlara karşı acımasız olanlar genellikle insanlara karşı da acımasız hale gelirler. Dolayısıyla hayvanlara gereksiz acı vermeme görevine sahip olmamızın ardında bunun bizim üzerimizdeki etkileri vardır. Hayvanların belki hakları yoktur, ama duyguları vardır ve bizim onlara karşı görevlerimiz vardır. Eğer yaratılıştaki Tanrı'nın ortakları olmak şeklindeki rolümüzü onurlandıracaksak, hayvanlara saygı göstermemiz gerekir.”

- **Kartlar ve Sohbet** hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/cards-and-conversation> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

Pratikte Peraşa

HAFTANIN MİTSVASI

“Evlatları suçlamak” (Devarim 24:16)

Rabi Sacks’ın yazısının özetinde, “Babalar, oğullar nedeniyle idam edilmeyecek ve oğullar, babalar nedeniyle idam edilmeyecek. Bir kişi yalnızca kendi suçu için idam edilecektir” emrini incelemiştik. Antik dünyada bir kişi bir suç işlediği takdirde bütün ailesi cezalandırılılabiliyordu. Tora devrim niteliğinde bir kanun vermiştir: bireysel sorumluluk. Adalet, ebeveynlerimizin veya çocuklarımızın eylemlerinden değil, yalnızca kendi eylemlerimizden sorumlu olmamız anlamına gelir. Bu hafta içinde, eğer kendinizi, ortaklaşa sorumlu olduğunuz bir hata nedeniyle bir kardeşinizi veya bir arkadaşınızı suçlarken bulursanız, durun ve bu hatadaki kendi payınız için sorumluluk alın.

PRATİK KONUŞALIM

Siz nasıl vazgeçeceksiniz?

Biri bizi incittiği zaman, içgüdümüz genellikle misillemeye bulunup karşı tarafı incitmek şeklindedir. Ancak intikam yeni bir sorun yaratmaktan başka bir işe yaramaz. Tora, öfke döngüsünü kırmamız gerektiğini öğretir.

Bu hafta içinde, bir arkadaşına karşı bir süredir içinde biriktirdiğiniz küçük bir kin duygusunu düşünün. Bundan vazgeçmek konusunda bilinçli bir karar alın. Affetmek için sizden af dilenmesine muhtaç değilsiniz; sadece özgür olma arzusuna ihtiyacınız var.

Şunu Bir Dene

GENÇ ÖĞRENCİLER

Eğer ahşap küplerden bir kule inşa ettiyseniz ve kardeşiniz gelip bunu devirdiyse, kendinizi kızgın hissedip siz de onun oyuncaklarını devirmek isteyebilirsiniz. Ancak eğer bunu yaparsanız, o da öfkelenecek ve sizin bir sonraki kulenizi yıkacaktır! Tora bize, öfkemize takılıp kalmamayı öğretmektedir. Eğer kardeşinizi affeder ve ondan kuleyi birlikte inşa etmek için size yardım etmesini isterseniz, kavga döngüsünü kırmış olursunuz. Bir tartışma sonrasında kardeşinizle barışmanın yollarından biri ne olabilir?

İLERİ DÜZEYLİ ÖĞRENCİLER

İnsanlar kalpleri okuyamaz ve bir insanın eylemlerinin başkalarını zaman içinde nasıl etkileyeceğine dair karmaşık ilişkiler ağını anlayamaz. Bu yüzden, insani mahkemeler mutlak surette bireysel sorumluluk ilkesine bağlı kalmalıdır. Bu sınırlama bize, başkalarını yargılarken alçakgönüllü olma gereği hakkında ne öğretiyor?

“Başkalarını suçlayıp kendilerini kurban olarak tanımlayanlar, birer kurban olarak kalmaya mahkûmdur. Sorumluluklarını kabul edenler ise dünyayı dönüştürürler, çünkü kendilerini dönüştürmeyi öğrenmişlerdir.” – Rabi Sacks

Katmanlı Öğrenim

Rabi Sacks'ın çeviri ve açıklamalarıyla Koren Sacks Humash'tan aktardığımız bakış açılarıyla, 'Tora'da adım adım ilerleyin. Her adım sizi biraz daha derine götürecek ve tıpkı Rabi Sacks'ın öğrettiği gibi 'Sohbet olarak Tora'yı davet edecektir.

Sorumluluğu İnkâr Etmek

KATMAN 1: TORA'NIN METNİNE BAK - DEVARIM 23:8

”לֹא-תַתְּעֵב מִצְרַי כִּי-גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶצוֹ...”

KATMAN 2: RABİ SACKS'IN ÇEVİRİSİNİ OKU

“Bir Mısırlıyı hor görme, çünkü onun ülkesinde bir yabancı olarak yaşamıştın.”

KATMAN 3: ANLAMI HAKKINDA DÜŞÜN

Tora'da bize birçok kez, Mısır'da bir yabancı olarak yaşamamanın nasıl bir duygu olduğunu hatırlayarak yabancılara iyi davranmamız gerektiği söylenmiştir. Ancak bu pasukta bizden, Bene Yisrael'i köleleştirmiş, erkek bebeklerini nehre atmış ve halkı özgür bırakmayı reddetmiş olan Mısırlılara karşı kin gütmememiz istenmektedir. Bize, Mısır'daki köleliğimizi her yıl Pesah'ta hatırlamamız emredildiği düşünüldüğünde, bu pasuk bütünüyle mantık dışı görünmektedir! Moşe özgürlüğe kavuşmuş kölelerden oluşan bir ulusa neden, geçmişte kendilerine zulmedenlerden nefret etmelerinin yasak olduğunu söylemektedir?

KATMAN 4: RABİ SACKS'IN AÇIKLAMASINI ÖĞREN

“Çünkü özgür olabilmek için, nefretten vazgeçmeniz gerekir. Eğer Bene Yisrael ezeli düşmanlarından nefrete devam etselerdi, Moşe onları Mısır'dan çıkarmakta başarılı olsa bile, Mısır'ı Bene Yisrael'in içinden çıkarmakta başarısız olacaktı. Zihinsel açıdan hâlâ orada, geçmişin köleleri ve anılarının esirleri olarak kalacaklardı.

“Özgürlük, nefreti terk etmeyi gerektirir, çünkü nefret, özgürlükten feragat etmektir. Kendi çatışmalarımızı, sonradan suçlayabileceğimiz harici bir kuvvetin üzerine yansıtmaktır; ancak bunun bedeli sorumluluğumuzu inkâr etmektir. İşte Moşe'nin, Vaat Edilmiş Topraklar'a girmek üzere olanlara yönelik mesajı budur: özgür bir toplum, ancak özgürlüğün sorumluluğunu kabul eden insanlar tarafından, kendilerini birer nesne olarak görmeyi reddeden özneler tarafından, kendilerini başkalarına olan nefretle değil, Tanrı'ya olan sevgiyle tanımlayan bir halk tarafından inşa edilebilir.”

KATMAN 5: DÜŞÜN VE CEVAP VER

Kendi sorularınızı da ekleyin! Öğrendiklerinizi Tora'daki diğer örneklerle ve kendi yaşamınıza da uygulayın...

Nefret insana, düşmanlarımıza karşı kullanabileceğimiz bir silah gibi gelebilir, ancak gerçekte bizi onlara mahkûm eden bir zincirdir. Vaat Edilmiş Topraklar'da yeni, özgür bir toplum inşa edebilmek için, kızgınlıklarımızı çölde bırakmaya ve geçmişin kinlerini korumak yerine geleceğe bakmaya ihtiyacımız vardı.

1. Kin duygusuna takılıp kalmak insanı nasıl "anılarının esiri" haline getirir?
2. Kendi geleceğimiz için sorumluluk almaktansa harici bir düşmanı suçlamak neden daha kolaydır?
3. Kendinizi, sevmeyenlerinizle değil de, sevdiklerinizle tanımladığınızdan emin olmak için yapabileceğiniz şeylerden biri nedir?

Koren Sacks Humash hakkında daha fazlası için <https://rabbisacks.org/books/the-koren-sacks-humash> bağlantısını ziyaret edebilirsiniz.

The Rabbi Sacks Legacy, Rabi Lord Jonathan Sacks'ın bir Tora öğretmeni, bir liderler lideri ve ahlaki bir ses olarak zaman üstü ve evrensel hikmetini devam ettirmektedir.

Rabi Sacks'ın birçok yazısını, yayınlarını ve konuşmalarını keşfetmek veya Legacy'nin çalışmalarını desteklemek için www.RabbiSacks.org, adresini ziyaret edin ve The Rabbi Sacks Legacy'yi sosyal medyada takip edin: @RabbiSacks

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.